ՕՐԱԳԻՐ

10 ՓՐՅ. Կ. ՊՕԼՍԻՍ 10 ՓՐՅ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Դ. ՏԱՐԻ 1290 ՐԼՊԻԻ ԱՒԵՐ 12 ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՅԻՍ 1873 Ն. Տ. ԹՈՒՆԻՍ 7 ԹԻՒ 949

Ա Զ Դ

Թերթերնուս, որոյ դիրքն ու գինը անցեալ տարի Սեպտեմբերին կարևոր փոփոխութեան մ՚ենթարկեցինք, հասարակութեան աւելի օգտակար և մատչելի ընելու համար, նոյն կերպով մինչև մեկ տարի չարունակելու պայմանաւ, սակայն, ինչպէս որ արդէն իրագործինք, յատակագրեալն քայլ մ՚ալ մենք առած և ժողովրդեան իրաւասառնաց ու հասկրութեանը պատասխանած ըլլալու համար, որչեալ ժամանակին յառաջ թերթերնուս դիրքն ևսպարտնակութիւնը քիչ մ՚ալ ընդարձակել, գինն ու պայմանները դարձեալ նոյն և անփոփոխ պահելով։

Ուստի այսօրուընէ կ՚սկսինք ներկայ դիրքով հրատարակութիւնիս չարունակել, դարձեալ իւր նախորդ դինովը, ժողովրդեան գոհունակութեանն ու քաջալերութեանը առաւել ևս արժանանալուն աներկմիտ ըլլալով։

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

1860 ՄԱՅԻՍ 24

Հայոց ազգը երէկ ունի պատմութեան մէջ նչանաւոր օր մը՝ այն իսկ 1860 Մայիս 24ն է։

Այս թուականը ոչ թէ նչանաւոր է անոր համար որ՝ Սահմանադրութիւնը այն օրը հաստատուեցաւ (վասն զի անկից 4–5 տարի առաջ հաստատուած ու առորագրուած ձեռագիր Սահմանադրութիւն մ՚ալ տեսանք վերջերիս յանձնաժողովոյ անդամակից գտնուելնուս առթիւը՝ Սահմանադրութիւն մը որ գրեթէ 1860 Մայիս 24ի Սահմանադրութեան բոլոր սկզբունքները ու կանոնները իր մէջ կը պարունակէ՝) այլ նչանաւոր է անոր համար՝ որ ազգային բարոյական մեծ յեղափոխութեան մը թուականն է այն։

Օրէնադրական շատ չարժուումներ կան եղած մեր Պատրիարքարանի մէջ բայց ժողովրդոյ հանդերձ կատարուած սկզբունքի կամ օրէնադրական չարժում՝ [ասկից 30–40 տարի առաջ եղած էանաֆներու մեծ չարժուժէնետքը՝ ամենէն մեծ ու վճռաւոր չարժումը 1860 Մայիս 24ի չարժումն է։

Եւ սակայն սա ալ [երբ նախորդաց կարգը հաղար անգամ գտնուած էր, եթէ երկու զօրաւոր նեցուկներ չունենար՝ ինչպէս չունեցան ասկից առաջ եղած չարժումներն ու գերեզման իջան ապարդիւն։

Որո՞նք են այս նեցուկները։

—Առաջինն է տպագրութիւնը, իսկ երկրորդն է զայն տարածելու համար՝ անոր հակառակորդաց ըրած չանքը։

Տպագրութիւնը չէր ունեցած և չունի այսօր այն ազատութիւնն, որ ունէր 1860 թուականին։

Այսու հանդերձ տպագրութիւնը չէր ունեցած և չունի այսօր այն խոստատակութիւնը՝ որ ունէր 1860 թուականին։

Տպագրութեան այս երկու ծայր վիճակն՝ ինքնիրեն գոյացած չէր, այլ բարձրագոյն ձեռքեր այս երկու վիճակն ալ ամուր բռնեցին։

Տպագրական խոստատակութեամբ ասկից առաջ սերտ կուսակցութիւնը՝ որ էր սիրայութիւնը՝ վհատեցնելով ազգային գործերէ ետ քաշել տուին, իսկ տպագրական կատարեալ ազատութեամբ՝ ազգային խոհուն երիտասարդութիւնը պատրաստեցին իրեւ համոզեալ և ուխտեալ գինուորներ Սահմանադրութեան։

Ա. եւի պարզ ըսենք։

Եթէ մէկ կողմէն տէրութեան յարդանքը և ազգին երախտիքը վայելող սիրաններ ամենայն խոստատակութեամբ պատկերներու նիթ ըրին, միւս կողմէն Գարագաշեանի պէս հեղինակներ Սահմանադրական սկզբունքները գրեթէ դասակուտային բանասիրական թերթերու մէջ ազգային երիտասարդութեան։

Զուգընթաց ահագին էր, մտային յուզմունք, պատուոյ խոստատակութեան յուզմունք, պաշտօնէութեան յուզմունք, եկեղեցականաց յուզմունք և ամենէն աւելի ժողովրդեան ամեն կարգի յուզմունք։

Եւ սակայն սկզբունքն ի՞նչ էր ատոնց։ — մէկ բան միայն, այն է՝ ընդհանուր քաղաքականութեան սկզբունք։

Գիտէ՞ր արդեօք այդ ընդհանրապէս յուզեալ ժողովուրդը՝ իր այդ սկզբան վրայ յուզուած ըլլալը։

Ամեն դէպք կասպացուցանեն թէ չէր գիտեր։

Եթէ այդ ժողովուրդը գիտէր բան մը՝ այն ալ ժամանակին գտնուած վարչութենէն դժգոհութիւնն էր, որ իսկ արմատ արձակած էր ժողովրդեան սրտին մէջ տպագրութեան միջոցաւ։

Զունէր ամիրպութիւնն իր բերանը սեպտեմբեր թերթ մը, եթէ կային մէկ երկու թերթեր, անոնք ալ խիստ անզօր էին՝ նամանաւանդ ատոնք ժողովրդային գաղափարային յուզման՝ փոխանակ դէպ իրենց նպատակն ուղղութիւն մը տալու տապալելու՝ այդ յուզեալ ժողովուրդն անարգեցին և ատնոր ամենէն ազնիւ ու անմեղ դգացումները վիրաւորեցին, որով փոխանակ իրենց վիճակն ապահովելու՝ իրենց անկումն աճապարեցին և ինկան։

Բայց մ՚ալ բարձրացաւ ատոնց տեղ. ժողովո՞ւրդը։ —քա՛ լիցի. ատոնց տեղ բարձրացաւ բժշկաց և բ. Դրան հայ պաշտօնատարաց դասը՝ իբրև ուսեալ և հմուտ սահմանադրական մեքենայն չարժելու. սակայն այս բարձրացումն հազիւ տևեց 8–9 տարի՝ և ահա ատոնք ալ ինկան, ոչ թէ փոխութեամբ, այլ գաղափարոց լուսաւորութեամբը. տակաւին դժբազդաբար սահմանադրական մեքենայն չարժելու կարողութիւնն ունեցող մարդիկ կը պակսէին մեր մէջ և տակաւին կը պակսին, այսու հանդերձ խրիմեան սրբազանի գատրիարք ընտրուելէն իվեր Ազգային ժողովոյն անընդհատ նիստ կազմելու չարունակութիւնը տակաւ առ տակաւ այս մեքենայն չարժելու դասը տուաւ ազգին։

Ահա բուն ինդիրը հոս է, զի այս է մեր վարչութեան բուն ներքին դիրքը. զհողութիւն պահանջող զհողութեան օրինակը ինքը տալու է։

Թուանք թէ՝ շատ չը պիտի տևէ այս զհրղութեան օրը տեսնելու. այն է՝ բուն իսկ մայիս 24ին գոյել խառնութիւնն ու պաշտօնատուներն՝ և Ազգային Սահմանադրութեան հանդէսը տօնելու վրայ՝ զարդարելով իւրաքանչիւր ընտանիք իր տանը արտաքին երեսը՝ ինչպէս կըլլայ քաղաքական հանդէսներու միջոցին։

Շատեր կըսեն թէ մինչ ցարդ ինչ գոյ տեսաւ Ազգային ժողովն. իրաւունք ունին այս գործը պահանջելու Ազգային ժողովէն, բայց պէտք է դիտնալ թէ՝ այդ ժողովն տակաւին իր սահմանադրական դասերն չաւարտեց, որպէս զի կարենար իր ընթացից տղղութիւն մը տալ. ատոր համար է որ անոր քայլերուն առջև շատ անգամ դրուած քարերն խիստ ուշ կը տեսնուին. այդ քարերը գնողները գիտութեամբ կը դործեն բայց ազգա-

ՓԱՐՁՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱՂՈՒՑԻՆ ԱՆՑԵԱԼ

ՀԱՏՈՐ

(Շարունակութիւն տե՛ս թիւ 7 յաջորդ)

Ի ժամանակի մը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թոռնուհին՝ Սանդուխտ, որ Ս. Գրիգորի որդւոյն՝ Վրթանէսի կինն էր, ամուսնացած էր Վաղարշակ Արշակունի թագաւորին հետ։ Վաղարշակ ալ Տրդատ Մեծի թոռնուհին՝ Փառանձեմի հետ ամուսնացած էր։ Ասոնք ունէին Խոսրով անունով որդի մը, որ ամուսնացած էր Վրաց Ասպուրական թագուհիին հետ։ Ասոնք ունէին Տրդատ անունով որդի մը, որ ամուսնացած էր Ասորեստանի թագուհիին հետ

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ
ԹՎԻ 3 · ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՒՏ
Ի ՀԻՒԴԻՒՆԻՍ ՆՈՒՅՆԱՊԷՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ
Ի Կոստանդնուպոլիս Պատրիարքական
Տպարանի վրայ
Ներքին գործոց ժամանակագրութեամբ

ՆԱԽԱԳԻՒՏ

Ըստ նախնեաց մեր սովորութեան ի սկզբան ամի նոր ուրախութեամբ ընդունելով զամենեսեան զանազան ազգս և լեզուս որք բնակեալ են ի մեծ քաղաքին Կոստանդնուպոլսի, ընդ որս և զհայս, որք ունին զանազան լեզուս, ոչ միայն ի խնդրոյ ազգին մերոյ, այլ և ի խնդրոյ ամենայն ազգաց որք ունին զանազան լեզուս, ուրախանալով ընդունելով զամենեսեան

ԱՂՋ

Ընդդէմ ապականութեան իւր ներքին մարմնոյ՝ և իւր մօտաւոր միջնոյն ևս ահեղ և վտանգաւոր թշնամւոյ՝ անհոգ և անտարբեր կենալ՝ մեծ յանցանք է առ Աստուած և առ մարդիկ։

Մարդկային յոյսերուն ամենէն մեծ ապականութիւնն է՝ երբ մարդ կը համոզուի, որ ան ինքնին ճշմարիտ է և ուղիղ, և ոչ ոք կրնայ զինքը ուղղել։ Ասիկա է ամենէն մեծ մոլորութիւնը, որ կրնայ պատահիլ մարդուն